

ASBEST, NEDEN OLDUĐU HASTALIKLAR ve KORUNMA ile İLGİLİ

10 SORU, 10 YANIT

7 Mart 2017

1. Asbest nedir?ⁱ

Asbest, lifsel yapıda bir mineral olup bilinen en iyi yalıtım maddesidir. Asbest, Anadolu'da çoğu yerde aktoprak olarak(veya Ceren, Çaparkayı, İvriz, Çermik Toprağı gibi yer isimleriyle) adlandırılır ve köylerde sıva malzemesi olarak kullanılır.Çatılara serilir ve böylelikle evlerin ısı izolasyonu sağlanır. Asbest, endüstride 3000 civarında farklı iş kolunda kullanılabilir.ⁱⁱ Bu nedenle bir çok işkolunda, mesleksen olarak maruz kalınabilir.

2. Asbest maruz kalımı (teması) hastalıklara neden olur mu?ⁱⁱⁱ

EVET. Hastalık yelpazesi kanser ve kanser dışındaki hastalıklar olmak üzere geniştir. Mezotelyoma adı verilen bir tür akciğerzarı kanseri,^{iv} gırtlak kanseri, yumurtalık kanseri, asbestozis denilen bir tür akciğer hastalığı, riskler arasındadır.

3. Asbest nedenli hastalıkların dünyadaki durumu nedir?

Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre dünyada 125 milyon kişi çalışma ortamlarında asbeste maruz kalmaktadır.^vBirleşmiş Milletler kayıtlarına göre de asbestin neden olduğu hastalıklara bağlı her yıl yüz binin üzerinde işçi ölümü meydana gelmektedir.^{vi}

4. Asbest hangi mekanizma ile hastalıklara neden olur?

Asbest solunum yolu ile vücuda alınır. AkciĐer için örnek olarak; nefes yolu ile alınan asbeste bağlı olarak, önce yıllarca süren uzun süreli bir tür iltihap meydana gelir. Bu tahriş nedenli reaksiyon, akciğer dokusunda kalıcı hasarlar oluşur.

5. Asbest maruz kalımı sonrası insan hemen hasta olur mu?

HAYIR. Maruz kalımdan sonra hastalıkların oluşması arasında geçen süre 20-40 yıl arasındadır.

Bu bilgi notu 7 Mart 2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sıhhiye Yerleşkesinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı ve Türk Toraks Derneği işbirliğinde düzenlenen KENTSEL DÖNÜŞÜM ve ASBEST TEHLİKESİ paneli aracılığı ile topluma ulaştırılmak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgi notunu kullanmak isteyen kurum bu açıklamayı da ekleyerek dokümanı kullanabilir, web sayfasında yayınlatabilir, çoğaltabilir.

6. Asbest maruz kalımının hastalığa dönüşen öyküsünde riski arttıran başka neler var?

Özellikle sigara içimi riski artırmaktadır. Bilimsel çalışmalar sigara içiminin riski 90 kata kadar arttırdığını ortaya koymaktadır.

7. Ülkemizde doğal olarak bulunan asbest ile endüstride kullanılan asbest aynı mıdır?^{vii}

HAYIR. Asbestin bir çok çeşidi vardır. Ülkemizdeki kırsal alanlarda bulunan asbest türü, tremolit asbesttir. Tremolitin endüstriyel bir yönü yoktur, dünyada yasak öncesi dönemde yoğun olarak kullanılan diğer asbest türleri ise krisotil, amosit ve krosidolit'tir. Asbest doğal rengine göre de tanımlanabilir. En tehlikeli olanları mavi(krosidolit), kahverengi(amosit) ve Türkiye'deki beyaz renkli tremolittir. Ülkemizde asbest olmayıp, etki açısından asbeste benzeyen yani asbestiform bir mineral olan erionite (zeolite) Kapadokya bölgemizde bazı köylerde bulunmaktadır. Erionite de, kanserojen (kansere neden olan) bir mineraldir.

8. Asbestli ortamda çalışanlarda, asbeste bağlı hastalıklar meydana geldiğinde meslek hastalığından bahsetmek doğru mudur?

EVET. Asbestozis, C grubu meslek hastalığıdır. Dolayısıyla, meslek hastalıklarına yönelik korunma, hastalık olduğunda tedavi ve rehabilitasyon gibi bütün mekanizmalar hayata geçirilmelidir.

9. Asbest kullanımının yasal boyutu nedir?

Asbest kullanımı pek çok ülkede sağlık riskleri açısından yasaklanmıştır. Ülkemizde de yasak, 2010 yılından bu yana geçerlidir. Mevzuat alanında asbest ile ilişkili esas olarak iki yönetmelik bulunmaktadır. 25.01.2013 tarih ve 28539 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Asbestle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik,^{viii} "çalışanların asbest söküm, yıkım, tamir, bakım, uzaklaştırma çalışmalarında asbest tozuna maruziyetlerinin önlenmesi ve bu maruziyetten doğacak sağlık risklerinden korunması, sınır değerlerin ve diğer özel önlemlerin belirlenmesi" amacıyla çıkarılmış ve "6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu kapsamına giren, asbest veya asbestli malzeme ile yapılan çalışmalarda, asbest tozuna maruziyetin olabileceği" tüm işleri ve işyerlerini kapsamaktadır. 18.03.2004 tarih ve 25406 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Kontrolü Yönetmeliği ise asbest, boya, florasan ve benzeri zararlı ve tehlikeli atıkları içeren inşaat ve yıkıntı atıklarını "Tehlikeli İnşaat ve Yıkıntı Atıkları" olarak tanımlamakta ve bu atıkların diğer atıklardan ayrı olarak toplanması ve Tehlikeli Atıkların Kontrolü Yönetmeliği hükümlerine göre bertaraf edilmesi zorunluluğunu getirmektedir.

Bu bilgi notu 7 Mart 2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sıhhiye Yerleşkesinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı ve Türk Toraks Derneği işbirliğinde düzenlenen KENTSEL DÖNÜŞÜM ve ASBEST TEHLİKESİ paneli aracılığı ile topluma ulaştırılmak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgi notunu kullanmak isteyen kurum bu açıklamayı da ekleyerek dokümanı kullanabilir, web sayfasında yayınlatabilir, çoğaltabilir.

10. Toplumda nasıl önlem alınmalıdır?

Asbest kullanımı yasaktır. Dolayısıyla, bu yasal düzenlemeye uymak birinci görevdir. Bunun yanı sıra, Ankara'da son dönemde gündeme geldiği üzere, çeşitli yıkım, vb. durumlarında da koruyucu önlemlerin alınması gerekmektedir. Örneğin; asbest olan binaların belirlenmesi, bu alanda/mekanda çalışanların, çalışmaları sırasında kişisel koruyucular kullanması, asbestli yığıntının özel koruyucularla taşınması, binalarda uygun yalıtım yapılması, binalarda diğer gerekli önlemlerin alınması, yıkımların gerekli sağlık ve güvenlik önlemleri tam olarak alındıktan sonra yapılması, atıkların uygun şekilde yok edilmesi gibi bir dizi önlem alınmalıdır.^{ix}

Kamusal otoriteler bu önlemleri almakla yükümlüdürler. Kamusal otoritenin bu süreçle ilgili şeffaflığı ve bütün aşamaları kamuyu ile paylaşması, kamuoyunun farkındalığını arttırmak için bilimsel zeminde hazırlanmış dokümanlarla toplumda farkındalığı artırma çalışmaları yapması da önemlidir. Kamuoyunun bilgi beklediği konularda zaman kaybetmeden kamu, meslek örgütleri ve sivil toplum örgütleri işbirliği içerisinde kanıta dayalı doğru bilgileri topluma ulaştırmalıdır. Bu konuda, toplumun sorularını alacak uygun mekanizmalar da kurulabilir.

Olağan şartlarda, özellikle asbest maruz kalımı riski taşıyan işkollarında çalışanlar açısından asbeste bağlı hastalıkların saptanması, tedavisi, vb. süreçlerde gecikme olmaması için işe girişi muayeneleri ve izleme muayeneleri de son derece gereklidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

ⁱ<http://www.toraks.org.tr/halk/News.aspx?detail=3695>

ⁱⁱ<https://www.atsdr.cdc.gov/asbestos/overview.html>

ⁱⁱⁱhttp://www.who.int/ipcs/assessment/public_health/asbestos/en/

^{iv}<https://ephtracking.cdc.gov/showCancerMesotheliomaEnv>

^vhttp://www.who.int/ipcs/assessment/public_health/asbestos/en/

^{vi}http://worldasbestosreport.org/articles/killing_future/agencies.php

^{vii}http://file.toraks.org.tr/dunden_bugune_gogus_hastaliklari/asbestos_and_erionite.pdf

^{viii} <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130125-24.htm>

^{ix}<http://www.toraks.org.tr/halk/News.aspx?detail=3685>

Bu bilgi notu 7 Mart 2017 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Sıhhiye Yerleşkesinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı ve Türk Toraks Derneği işbirliğinde düzenlenen KENTSEL DÖNÜŞÜM ve ASBEST TEHLİKESİ paneli aracılığı ile topluma ulaştırılmak amacıyla hazırlanmıştır. Bilgi notunu kullanmak isteyen kurum bu açıklamayı da ekleyerek dokümanı kullanabilir, web sayfasında yayınlatabilir, çoğaltabilir.